

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського



ЗАТВЕРДЖУЮ
Ректор Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

_____ доц. Лазаренко Н.І.
« ____ » _____ 2018 р.

ПРОГРАМА І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
з *філології*
для вступу до аспірантури
*за спеціальністю **035 Філологія***

Голова предметної комісії

Н. М. Павликівська

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Розбудова системи національної освіти, її докорінне реформування в умовах суверенності України мають сьогодні стати, як проголошує Державна національна програма “Освіта” (“Україна ХХІ століття”), основою “відтворення інтелектуального духовного потенціалу народу, виходу вітчизняної науки, техніки і культури на світовий рівень національного відродження”. Це спричиняє значні зміни у функціонуванні та ставленні до вивчення української мови. Державний статус української мови може бути реалізований за умов розширення суспільних сфер україномовного спілкування, що означає створення відповідних соціальних, психолінгвістичних, освітньо-культурних передумов для оволодіння державною мовою. Щоб запровадити ці основні положення концепції вивчення української мови в систему державної освіти, слід здійснити комплексні заходи, серед яких на першому місці є докорінне поліпшення лінгвістичної підготовки вчительських кадрів.

Всебічна підготовка спеціалістів філологічного циклу передбачає глибоке знання мови, а також пізнання тих закономірностей і тенденцій, що виявляються у сфері мовлення. Фахівець зобов’язаний бездоганно володіти як усною, так і писемною формами мовлення, знати лексичні, фразеологічні, фонетичні, словотворчі і граматичні засоби, оволодіти практичними навичками, які ґрунтуються на глибокому знанні теорії мови. Тільки за такої умови фахівець зможе правильно розв’язувати ті відповідальні завдання, що поставили перед ним уряд, держава, загалом український народ. Недарма свого часу В.О.Сухомлинський зазначав, що “слово – це найважливіший педагогічний інструмент, його нічим не заміниш”.

Навчальній дисципліні “Сучасна українська літературна мова” належить провідне місце в системі навчальних дисциплін, що викладаються на філологічному факультеті. Предметом вивчення є українська мова від часів Т.Г.Шевченка і до наших днів. Головне завдання курсу – подати глибокі наукові знання фонетичної системи, лексичного складу і граматичної будови

сучасної української літературної мови, допомогти їм практично оволодіти її літературними нормами.

У результаті вивчення академічної дисципліни «Сучасна українська літературна мова» **вступник повинен знати:**

- поняття фонеми, алофона фонеми, типи алофонів (основні, позиційні, комбінаторні);
- закономірності сполучуваності звукових одиниць в українській літературній мові;
- живі чергування (асиміляцію, спрощення, дисиміляцію);
- регулярні фонологічні чергування у складі морфем, пов'язані зі словотвором і словозміною;
- основні закономірності наголошування слів в сучасній українській літературній мові;
- сучасні орфоепічні норми;
- основні принципи написання слів;
- джерела походження одиниць української лексики;
- лексико-семантичні відношення між словами;
- функціональні особливості різних груп лексики;
- принципи лексикологічного аналізу слова;
- різні підходи до класифікації фразеологізмів;
- лексико-граматичні зміни фразеологічних одиниць;
- джерела формування фразеологізмів української мови, використання фразеологізмів у різних стилях мови;
- принципи укладання словників, типи лексикографічних праць;
- основні граматичні поняття: граматичне значення, граматична форма, граматична категорія;
- граматичне значення слова у його відношенні до лексичного значення;
- способи вираження граматичних значень слова в сучасній українській літературній мові;
- синтетичні й аналітичні граматичні форми слів в українській мові;

- систему граматичних категорій в українській мові, морфологічні, синтаксичні та лексико-граматичні категорії;
- синтаксичні зв'язки та семантико-синтаксичні відношення мінімальних синтаксичних одиниць у синтаксичних конструкціях;
- типологію синтаксичних конструкцій у формально-граматичному, семантичному та комунікативному аспектах.

Вступник повинен уміти:

- диференціювати фонетичні, лексичні, граматичні і стилістичні норми української літературної мови;
- виявляти різноманітні лексико-семантичні відношення між словами;
- характеризувати лексичні одиниці за джерелами їхнього походження;
- пояснювати семантику слів іншомовного походження;
- пояснювати значення і функції слів, що входять до складу загальноживаної, суспільно-політичної, специфічно-побутової, професійно-виробничої, науково-термінологічної та емоційної лексики;
- аналізувати значення та структурні типи фразеологізмів – ідіом і фразеологічних одиниць;
- аналізувати вимову голосних і приголосних, визначати; типові артикуляційні ознаки фонем української мови;
- виявляти й аналізувати різні випадки живих чергувань приголосних;
- пояснювати чергування голосних і приголосних у випадках словозміни та словотвору;
- здійснювати морфемний та словотворчий аналіз слів, визначати словотворче значення афіксальних морфем, реконструювати словотворче гніздо однокорених слів;
- визначати граматичний статус слів та їхні диференційні морфологічні ознаки;
- визначати семантичні та формально-граматичні ознаки конструкцій синтаксичного рівня мови, схематично відтворювати структуру реченневих конструкцій, будувати речення за визначеною схемою;

Отже, зміст пропонованої програми спрямований на реалізацію завдань фахової підготовки філолога, науково спроможного, такого, що володіє сучасними лінгвістичними знаннями та умінням їх творчо застосовувати у практиці.

СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА

Вступ

Місце української мови серед інших слов'янських мов. Теорії щодо походження української мови. Державний статус української мови. „Закон про мови” в Україні, труднощі його здійснення.

Писемна і усна форми сучасної української літературної мови, їх спільні і відмінні риси. Поняття про норми, типи літературних норм.

Мова і суспільний прогрес. Функціональні стилі української літературної мови, джерела їх розвитку і збагачення.

Значення творчості І.П. Котляревського і Т.Г. Шевченка в історії розвитку української літературної мови.

Роль наукових праць, наукових та науково-методичних журналів для розвитку теорії і практики української літературної мови.

Діалекти української мови.

«Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Орфографія. Графіка»

Фонетика української літературної мови як учення про її звукову систему, про артикуляційні та акустичні властивості звуків. Фонологія як учення про систему фонем української літературної мови. Поняття фонем. Основний вияв і варіанти фонем.

Система фонем сучасної української літературної мови. Голосні фонем, їх класифікація. Артикуляційна й акустична характеристики голосних фонем української літературної мови в ненаголошеній і наголошеній позиціях.

Живі (фонетичні) чергування. Асиміляція приголосних. Дисиміляція.

Зміна приголосних Г, Ж, З; К, Ч, Ц; Х, Ш, С перед суфіксами –ськ- та – ств-. Зміни приголосних перед суфіксом -ин-.

Асиміляція приголосних за дзвінкістю/глухістю. Асиміляція приголосних за м'якістю і місцем творення. Чергування приголосних з фонемним нулем.

Історичні чергування голосних і приголосних: найдавніші чергування голосних, чергування о та е з фонемним нулем, чергування о/е з і, о/е після шиплячих та й; суть та історичні умови чергувань г,к,х/ж,ч,ш/з',ц',с'.

Комбінування живих та історичних чергувань при словотворенні. Дисиміляція.

Приголосні фонери сучасної української мови, їх класифікація.

Склад як фонетична одиниця. Типи складів. Основні закономірності складоподілу в українській мові. Морфемне членування слова і складоподіл.

Морфеміка. Поняття морфеми. Типи морфем. Зміни в морфемній структурі слова.

Орфоепія як розділ мовознавства. Суспільне значення орфоепічних норм. Вимова голосних у ненаголошеній і наголошеній позиціях. Вимова приголосних, звукосполучень та слів іншомовного походження. Засоби милозвучності української мови.

Графіка. Літерні і нелітерні графічні засоби. Співвідношення між буквами і звуками української мови. Алфавіт. Правила вживання ь та апострофа в українській мові.

Українська орфографія як розділ мовознавчої науки. Співвідношення орфографії з графікою та орфоепією. Принципи української орфографії.

«Сучасна українська літературна мова. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія»

Українська лексика з погляду походження. Найважливіші фонетичні і словотворчі ознаки власне українських слів.

Лексика з погляду вживання. Неологізми. Архаїзми. Історизми.

Українська лексикологія як розділ мовознавчої науки. Слово як лексична одиниця мови. Слово і поняття. Однозначні слова. Слова-терміни. Багатозначні слова. Пряме і переносне значення слів.

Омоніми. Розмежування омонімії і полісемії. Пароніми.

Омоніми. Синоніми. Антоніми. Пароніми.

Полісемія. Типи переносних значень.

Поняття про фразеологію. Фразеологічні одиниці, їх класифікація. Джерела фразеологізмів.

Лексикографія. Словники лінгвістичні й енциклопедичні. Типи лінгвістичних словників.

«Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір»

Основні способи творення слів у сучасній українській літературній мові. Морфологічне і неморфологічне словотворення.

Словотвір як окремий розділ мовознавства. Зв'язок словотвору з іншими розділами мовознавчої науки. Засоби словотвору; поняття про непохідну і похідну твірну основу; словотвірні афікси.

«Сучасна українська літературна мова. Морфологія»

Граматика української мови як вчення про її граматичну будову. Розділи граматики – морфологія і синтаксис. Граматичне значення слів у відношенні до лексичного значення. Способи вираження граматичних значень слів в українській мові.

Українська морфологія як граматичне вчення про частини мови в українській мові. Граматичне значення, граматична форма і граматична категорія. Частини мови і принципи їх виділення в українській мові. Повнозначні і неповнозначні частини мови. Вигук як окрема частина мови.

Іменник, його значення, морфологічні ознаки і синтаксична роль. Лексико-семантичні групи (категорії) іменників.

Граматичні категорії числа й відмінка іменника. Категорія роду іменника. Іменники спільного роду. Іменники подвійного роду. Родова

диференціація невідмінюваних іменників. Словотвір іменників. Написання складних іменників разом, через дефіс.

Відмінювання іменників II та IV відмін. Невідмінювані іменники. Іменники, що мають тільки форму множини. Відмінювання іменників прикметникової форми.

Відмінкова система іменників.

Прикметник, його значення і синтаксична роль. Розряди прикметників. Взаємоперехід розрядів прикметників. Прикметники членні і нечленні, стягнені і нестягнені форми.

Числівник, його значення і основні граматичні ознаки. Відмежування числівників від інших слів з кількісним значенням. Розряди числівників за значенням. Відмінювання числівників.

Відмінювання числівників. Творення числівників (в історичному освітленні).

Займенник, його значення; співвіднесеність займенників з іншими частинами мови. Розряди займенників за значенням. Відмінювання займенників.

Прислівник. Значення розряди прислівників. Ступені порівняння прислівників. Адвербіалізація.

Написання складних прислівників разом, окремо, через дефіс.

Дієслово, його значення, морфологічні ознаки та синтаксична роль. Дієвідмінювані, відмінювані і незмінні форми дієслова. Неозначена форма (інфінітив) як початкова форма дієслова.

Категорія виду дієслова. Способи творення видових значень. Двовидові й одновидові дієслова.

Категорія часу дієслова. Категорія виду дієслова. Зв'язок категорій виду з категорією способу і часу.

Категорія особи дієслова. Категорія способу.

Дієприкметник як особлива форма дієслова. Творення дієприкметників активного і пасивного стану. Дієприслівник.

Статус прийменника у системі частин мови: загальна характеристика.
Явище препозитивації.

Службові частини мови.

Сполучник як частина мови. Класифікація сполучників. Розмежування
сполучників і омонімічних сполучних слів.

Частки. Зв'язка. Модальні слова. Вигуки.

«Сучасна українська літературна мова. Синтаксис»

Синтаксис української мови як учення про будову речень і словосполу-
чень. Речення і словосполучення як предмет синтаксису. Речення як основна
одиниця мови. Основні ознаки речення.

Складне речення, його визначальні ознаки. Змістова, структурна та
інтонаційна єдність частин складного речення. Засоби зв'язку частин
складного речення. Типи складних речень.

Основи поділу речень на прості й складні. Визначальні структурно-
семантичні ознаки простого речення. Речення двоскладні та односкладні,
поширені й непоширені, повні й неповні (загальна характеристика).

Типи підрядного зв'язку у структурі простого речення: узгодження,
керування, прилягання, тяжіння.

Поняття про односкладні речення. Класифікація односкладних речень, їх
характеристика.

Неповні речення, їх класифікація. Відмежування неповних речень від
односкладних номінативних.

Складнопідрядні речення з кількома підрядними (послідовна
підрядність, однорідна і неоднорідна супідрядність).

Складносурядне речення у системі складного речення. Пунктуація в
ССР.

Складнопідрядні речення нерозчленованої структури.

Складнопідрядні речення розчленованої структури.

Складні багатокomпонентні конструкції

Суб'єктивно-модальні форми в українській мові. Вставлені одиниці.

Конструкції з чужим мовленням.

Речення з відокремленими другорядними членами. Поняття про відокремлення. Загальні умови та причини відокремлення другорядних членів.

Огляд вживання розділових знаків у складному реченні.

Вставні та вставлені одиниці.

Другорядні члени речення. Способи їх вираження. Аналітизм у системі другорядних членів речення.

Засоби поєднання предикативних частин у складному реченні.

Огляд вживання розділових знаків у простому реченні

Основні умови відокремлення другорядних членів речення.

Речення з однорідними членами. Способи вираження однорідності. Однорідні означення та їх відмінності від неоднорідних. Узагальнювальні слова в реченнях з однорідними членами, їх синтаксична роль.

Безсполучникові складні речення.

Підмет і присудок як головні члени двоскладного речення. Способи їхнього вираження. Тире між підметом і присудком.

Словосполучення як некомунікативна синтаксична одиниця. Розмежування вільних синтаксичних словосполучень і лексичних та фразеологічних сполучень слів. Підрядні словосполучення і вираження в них синтаксичних відношень — означальних, об'єктних, адвербіальних. Типи підрядних словосполучень за морфологічним вираженням підпорядковуючого члена, за способом зв'язку (узгодження, керування, прилягання).

Характеристика найважливіших теоретичних праць з різних розділів української мови.

Звертання в українській мові.

ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО

Природа мови

Загальне і часткове мовознавство, теоретичне і практичне мовознавство. Основні розділи загального мовознавства. Напрями прикладного мовознавства.

Проблема співвідношення мови і мислення. Роль мови у процесі пізнання.

Концепція мови і мовлення як відображення складної природи мовної діяльності.

Головні наукові парадигми лінгвістики: порівняльно-історична, структуралістська, комунікативно-функціональна, когнітивна, синергетична.

Глобальні лінгвістичні концепції Е.Косеріу, Дж. Пірса, Ч.Моріса, Н.Хомського.

Теорія мови Л.Вайсгербера.

Загальна структура лінгвістичних знань: галузі мовознавства, рівнева класифікація, метатеоретична концепція К.Тищенка.

Мова як система систем (підсистем); її відкритість і динамізм. Типи відношень між мовними одиницями.

Основні і проміжні рівні мовної системи. Теорія ізоморфізму та ієрархії мовних рівнів.

Лінгвістичні універсалії: семіотичні, психолінгвістичні, статичні та динамічні. Рівнева характеристика універсалій.

Фонологічна система мови. Поняття фонем. Функції фонем. Фонологічні школи.

Лексико-семантична система мови. Семантична структура слова. Лексична типологія мов. Проблема метафори.

Семасіологія, проблема семантичної валентності та сполучуваності. Семантичний обсяг слова.

Граматична система мови. Граматична категорія. Граматичне значення. Граматична форма.

Сучасні граматичні теорії, проблема частиномовної класифікації.

Типологічна характеристика мови і типологічна класифікація мов (морфологічна і синтаксична).

Мова як соціально-історична норма, її варіантний і конкретно-реальний характер. Узус, літературна мова, стиль мови.

Соціолінгвістика як теорія про суспільну обумовленість мови, її соціальні функції і типи; соціолінгвістика і мовне будівництво (мовна політика).

Соціальна природа мовленнєвої діяльності. Мова як соціально-історична норма, її варіантний і конкретно-реальний характер.

Напрями сучасних соціолінгвістичних досліджень. Мова і влада. Політична лінгвістика.

Функціональна різноманітність мов. Типологія літературних мов. Допоміжні мови. Штучні мови. Міжнародні мови.

Соціолінгвістична класифікація мов О.Ткаченка.

Зовнішні і внутрішні причини мовних змін. Темпи мовних змін. Взаємодія мов, мовні контакти. Форми міксації мов. Піджин. Креольська мова.

Стан мови як динамічна рівновага; варіювання як процес розвитку мови. Історія мови та її хронологічні зрізи. Обумовленість історії розвитку мовознавства історією розвитку суспільства.

Мовознавство на сучасному етапі розвитку. Основні школи і напрями. Типологія мов та мовні універсалії.

Комунікативна лінгвістика. Одиниці мовної комунікації.

Когнітивна лінгвістика. Проблема концепту в сучасній лінгвістиці.

Прикладна лінгвістика: комп'ютерна лінгвістика, лексикографія; термінознавство; корпусна лінгвістика; перекладознавство; патопсихолінгвістика; теорія комунікативного впливу; нейролінгвістичне програмування.

Герменевтика. Сучасні герменевтичні техніки.

Мовознавство і семіотика; сигнали і знаки. Мова як особлива знакова система.

Етнолінгвістика, лінгвокультурологія. Гіпотеза лінгвістичної відносності й альтернативні теорії співвідношення мови та мислення (етнічної свідомості). Культурна ідентичність. Етнокультурна компетенція та її складники. Поняття інкультурації й акультурації. Проблеми міжкультурної комунікації.

Основні етапи історії мовознавства.

Питання мовознавства у класичній філології. Мовознавство в стародавній Індії. Граматика Паніні. Санскрит і європейські мови.

Старогрецьке мовознавство про природу назв. Питання мовознавства в логіці і поетиці Аристотеля.

Китайське мовознавство й арабське мовознавство. Олександрійські і пергамські граматисти; вчення про вісім частин мови.

Проблема походження мови у працях філософів та мовознавців ХУІІ – ХІХ ст. Філософські і нормативні граматика. "Всезагальна раціональна граматика" А.Арно і К.Лансло. Нормативні граматика і словники.

Виникнення порівняльно-історичного мовознавства і становлення порівняльно-історичного методу мовознавства.

"Порівняльна граматика" індоєвропейських мов Ф.Боппа.

Порівняльно-історична граматика і лінгвістична концепція А. Шлейхера.

Виникнення германістики (Р.Раск і Я.Грімм) і славістики (Й.Добровський і О.Х.Востоков).

Розвиток компаративістики в другій половині ХІХ ст. Натуралістичний напрям у порівняльно-історичному мовознавстві.

Філософія мови В. фон Гумбольдта.

Логіко-граматична школа середини ХІХ ст. (К.Беккер і Ф.Буслаєв).

Психологічні школи в мовознавстві ХІХ ст.: Г.Штейнталь, М.Лацарус, В.Вундт.

Молодограматизм як провідна школа історико-порівняльного психологічного мовознавства. "Принципи історії мови" Г.Пауля.

Неограматичний напрямок як синтез соціологічних, психологічних і формально-граматичних концепцій; його основні школи.

Історія вітчизняної мовознавчої науки.

Проблема періодизації праслов'янської мови.

Слов'янські мови, їх генетична спорідненість. Виникнення писемності у слов'ян.

Основні центри і постаті славістики.

Філологічна наука в Україні, Білорусі та Московській державі ХУ – ХУІІІ ст.

Психологічний напрям у вітчизняному мовознавстві: загальнолінгвістична концепція О.О.Потебні та її філософські основи. Харківська лінгвістична школа. Діяльність О.Бодянського та І.Срезневського.

Казанська лінгвістична школа. Вчення про мову як соціально-психічне явище.

Московська лінгвістична школа. П.Ф.Фортунатов, О.О.Шахматов, О.М.Пєшковський.

Неогумбольдтіанські ідеї та семантична філософія мови.

Виникнення і розвиток структуралізму у мовознавстві.

Лінгвістична концепція Ф. де Соссюра. Женевська і Паризька школи. Ш.Баллі. А.Мейє.

Празький лінгвістичний гурток (функціональна лінгвістика). Вчення В.Матезіуса.

Глосематика Л.Єльмслева.

Л.Блумфільд як засновник дескриптивної лінгвістики.

Генеративна граматики Н.Хомського.

Мовознавство ХХ ст. Розвиток порівняльно-історичного і типологічного мовознавства; історичне і порівняльне мовознавство.

Загальнолінгвістичні питання у працях Ю.А.Кримського, Л.А.Булаховського, А.О.Білецького, О.С.Мельничука.

Українські славісти діаспори Ю.Шевельов і О.Горбач.

Методологія лінгвістики.

Проблема класифікації лінгвістичних методів. Основні поняття лінгвометодології: методологія, парадигма, епістема.

Філософський метод пізнання і методи часткових наук.

Загальнонаукові способи лінгвістичних досліджень: спостереження, експеримент, моделювання, індукція, дедукція, гіпотеза, аналіз, синтез, таксономія, порівняння, формалізація, ідеалізація, фальсифікація.

Методика мови-еталона; проблема мовних універсалій.

Описовий метод як аспект дослідження рівнів сучасної мови; прийоми вивчення мови і прийоми навчання мови. Одиниці мови та одиниці лінгвістичного аналізу; основні методи описового вивчення мови - компонентний і контекстний аналіз.

Порівняльний метод вивчення мови. Внутрішньомовне порівняння; порівняльна методика вивчення мови і навчання мови. Порівняльно-генетичний метод. Прийоми і принципи етимологічного аналізу. Міжмовне порівняння: порівняльно-історичне, зіставне і типологічне. Ностратична гіпотеза В.Ілліч-Світича.

Зіставний метод вивчення мови. Зіставне вивчення споріднених і неспоріднених мов; приховане зіставлення і мовні паралелі.

Соціологічні і психологічні методи вивчення мови.

Метамова як спосіб опису мови.

Математичні прийоми і математична методика опису мови.

Застосування методу лінгвогеографії.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

із Сучасної української літературної мови

1. Арполенко Г.П. Числівник української мови / Г.П. Арполенко, К.Г. Городенська, Г.Х. Щербатюк. – К.: Наук. думка, 1980. – 242 с.
2. Безпояско О.К. Граматика української мови: Морфологія / О.К. Безпояско, К.Г. Городенська, В.М. Русанівський. – К.: Либідь, 1993. – 336 с.
3. Безпояско О.К. Іменні граматичні категорії / О.К. Безпояско . – К.: Наук. думка, 1991. – 171 с.
4. Будько М.В. Проблема простого ускладненого речення в українському мовознавстві / М.В. Будько // Мовознавство. – 1991. – №3.
5. Вихованець І.Р. Граматика української мови: Синтаксис / І.Р. Вихованець. – К., 1993.
6. Вихованець І.Р. Система відмінків української мови / І.Р. Вихованець. – К.: Наук. думка, 1987. – 231 с.
7. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті / І.Р. Вихованець. – К.: Наук. думка, 1988. – 256 с.
8. Вихованець І.Р. Граматика української мови / І.Р. Вихованець, К.Г. Городенська, А.П. Грищенко. – К.: Рад. школа, 1982. – 208 с.
9. Вихованець І.Р. Прийменникова система української мови / І.Р. Вихованець. – К.: Наук. думка, 1980. – 286 с.
10. Вихованець І.Р. Семантико-синтаксична структура речення / І.Р. Вихованець, К.Г. Городенська, В.М. Русанівський. – К., 1983.
11. Вихованець І. Теоретична морфологія української мови: Академ. граматики української мови / І. Вихованець, К. Городенська. – К.: Унів. вид-во “Пульсари”, 2004. – 400 с.
12. Гливінська Л. Сучасна українська літературна мова. Фонетика: навч. посіб / Л. Гливінська. – К.: Логос, 2008. – 315 с.

13. Крижанівська О.І. Історія української мови: Історична фонетика. Історична граматики: навч. посіб / О.І. Крижанівська. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 248 с.
14. Горпинич В.О. Сучасна українська літературна мова. Морфеміка. Словотвір. Морфонологія / В.О. Горпинич. – К.: Вища школа, 1999.
15. Горпинич В.О. Українська морфологія: навчальний посібник / В.О. Горпинич. – Дніпропетровськ, ДДУ, 2000. – 364 с.
16. Грищенко А.П. Прикметник в українській мові / А.П. Грищенко. – К., 1978. – 207 с.
17. Грищенко А.П. Складносурядне речення в сучасній українській літературній мові / А.П. Грищенко. – К., 1969.
18. Дорошенко С.І. Складні безсполучникові конструкції в сучасній українській мові / С.І. Дорошенко. – Харків, 1980.
19. Дудик П.С. Просте ускладнене речення / П.С. Дудик. – Вінниця, 2002.
20. Коваль Л.М. Модульний курс синтаксису простого речення в українській мові / Л.М. Коваль. – Вінниця: ПП Главацька, 2010. – 280 с.
21. Кучеренко І.К. Теоретичні питання граматики української мови: Морфологія / І.К. Кучеренко. – Вінниця: “Поділля- 2000”, 2003. – Вид. 2, уточ. й доп. – 464 с.
22. Леонова М.В. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / М.В. Леонова. – К.: Вища школа, 1983. – 264 с.
23. Медведєв Ф.П. Українська фразеологія / Ф.П. Медведєв. – Харків, 1982.
24. Мойсієнко А.К. Сучасна українська мова. Синтаксис простого ускладненого речення: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів / А.К. Мойсієнко. – К.: ДП «Вид. дім «Персонал»», 2009. – 207 с.
25. Плющ М. Я. Системна організація граматичної будови української мови. Таблиці. Схеми: навчальний посібник / М. Я. Плющ, О. Ю. Грипас. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2015. – 264 с.

26. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава: Довкілля. – К., 2006. – 716 с.
27. Скрипник Л.Г. Фразеологія української мови \ Л.Г. Скрипник. – К.: Наук. думка, 1973. – 279 с.
28. Слинько І.І. Синтаксис сучасної української літературної мови. Проблемні питання / І.І. Слинько, Н.В. Гуйванюк, М.Ф. Кобилянська. – К., 1994.
29. Сучасна українська літературна мова / [за ред. Грищенка А.П.]. – К.: Вища школа, 1997. – 493 с.
30. Сучасна українська літературна мова / [за ред. Плющ М.Я.]. – К.: Вища школа, 2000. – 430 с.
31. Сучасна українська літературна мова / [за ред. Пономарева О.Д.]. – К.: Либідь, 2001.
32. Сучасна українська літературна мова: Лексика і фразеологія / [за ред. І.К.Білодіда]. – К., 1969.
33. Сучасна українська літературна мова: Морфологія / [за ред. І.К.Білодіда]. – К.: Наук. думка, 1969. – 583 с.
34. Сучасна українська літературна мова: Фонетика / [ред. І.К. Білодіда]. – К., 1969.
35. Сучасна українська літературна мова / [за ред. М.Я. Плющ]. – 7-е вид. – К.: Вища школа, 2009. – 430 с.
36. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум: навч. посіб. / [за ред. М.М.Фашенко]. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 176с.
37. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А.К. Мойсеєнко, О.В.Бас-Кононенко, В.В.Бондаренко та ін. – К.: Знання, 2010. – 270 с.
38. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Фонетика, орфоепія, графіка, орфографія / Н.І. Тоцька. – К., 1983.

39. Українська мова. Енциклопедія / [за ред. В.М. Русанівського]. – К., 2000.
40. Чапля І.К. Прислівники в українській мові / І.К. Чапля. – Харків, 1960.
41. Шевченко Л.Ю. Сучасна українська мова. Довідник / Л.Ю. Шевченко, В.В. Різун, Ю.В. Лисенко. – К., 1990.
42. Шкуртан Н.Г. Сучасна українська літературна мова: навч. посібник / Н.Г. Шкуртан, С.В. Шевчук. – К.: Літера, 2000.– 688 с.
43. Шульжук К.Ф. Синтаксис української мови / К.Ф. Шульжук. – К., 2004.

Додаткова

1. Алефіренко М.Ф. Теоретичні питання фразеології / М.Ф. Алефіренко. – Харків: Вища школа, 1987. – 133 с.
2. Бурячок А.А. Назви спорідненості і свояцтва в українській мові / А.А. Бурячок. – К.: Вид-во Акад. наук УРСР, 1961. – 149 с.
3. Ващенко В.С. Українська лексикологія: семантико-стилістична типологія слів: Посібник для студентів-філологів / В.С. Ващенко. – Дніпропетровськ: ДДУ, 1979. – 125 с.
4. Вихованець І.Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови / І.Р. Вихованець. – К., 1983.
5. Гнатюк Г.М. Дієприкметник у сучасній українській літературній мові / Г.М. Гнатюк. – К.: Наук. думка, 1982. – 248 с.
6. Горещкий П.Й. Історія української лексикографії / П.Й. Горещкий. – К.: Вид-во Акад. наук УРСР, 1963. – 263 с.
7. Городенська Катерина. Граматичний словник української мови: сполучники / Катерина Городенська. – Київ-Херсон, 2007. – 337 с.
8. Гриценко П.Ю. Ареальне варіювання лексики / П.Ю. Гриценко. – К.: Наук. думка, 1990. – 272 с.
9. Доленко М.Т. Сучасна українська мова / М.Т. Доленко, І.І., І.І. Пацюк, А.Г. Кващук. – К., 1987.

10. Ермоленко С.С. Образные средства морфологи / С.С. Ермоленко. – К.: Наук. думка, 1987. – 113 с.
11. Жовтобрюх М.А. Українська літературна мова / М.А. Жовтобрюх. – К.: Наук. думка, 1984. – 255 с.
12. Жовтобрюх М.А. Курс сучасної української літературної мови / М.А. Жовтобрюх, Б.М. Кулик. – К., 1972.
13. Загнітко А.П. Морфологічні категорії іменника в синтагматиці і парадигматиці / А.П. Загнітко. – К.: НМК ВО, 1990. – 132 с.
14. Іваницька Н.Л. Двоскладне речення в українській мові / Н.Л. Іваницька. – К., 1986.
15. Іваницька Н.Л. Синтаксис простого речення. Складні випадки аналізу / Н.Л. Іваницька. – К., 1989.
16. Івченко М.П. Числівники української мови / М.П. Івченко. – К.: Вид-во Київ. держ. ун-ту ім. Т.Г.Шевченка, 1955. – 143 с.
17. Каранська М.У. Синтаксис сучасної української літературної мови / М.У. Каранська. – К., 1995.
18. Коваль А.П. Пригоди слова: Науково-популярне видання / А.П. Коваль. – К.: Рад. школа, 1985. – 213 с.
19. Коваль А.П. Крилате слово / А.П. Коваль. – К.: Рад. школа, 1983. – 222 с.
20. Коптілов В.В. У світі крилатих слів / В.В. Коптілов. – К.: Веселка, 1976.
21. Кочерган М. Слово і контекст / М. Кочерган. – Львів, 1980.
22. Кучеренко І.К. Категорія відмінка в сучасній українській мові / І.К. Кучеренко. – Львів: Вид-во Львів.ун-ту, 1961. – 52 с.
23. Матвіяс І.Г. Іменник в українській мові / І.Г. Матвіяс. – К.: Рад. школа, 1974. – 184 с.
24. Мацько Л.І. Інтер'єктиви в українській мові: Навч. посібник / Л.І. Мацько. – К.: КДПІ, 1981. – 130 с.
25. Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова / Г. Півторак. – К., 1993.

26. Русанівський В.М. Структура українського дієслова / В.М. Русанівський. – К., 1971.

27. Плющ М.Я. Проблема відокремлення і відокремлених компонентів речення (семантико-синтаксичний і комунікативний аспекти) / М.Я. Плющ. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. – 89 с.

28. Ужченко В.Д. Народження і життя фразеологізму / В.Д. Ужченко. – К.: Рад. школа, 1988. – 278 с.

29. Уорф Б.Л. Грамматические категории // Принципы типологического анализа языков различного строя / Б.Л. Уорф. – М.: Наука, 1972. – С.44–60.

30. Шевельов Ю. Історична фонологія української мови: перекл. з англ. / Ю. Шевельов. – Харків: Акта, 2002. – 1054 с.

Із Загального мовознавства

Основна

1. Актуальные проблемы современной лингвистики: Учебное пособие. Сост. Л.Н.Чурилина. – М., 2007.

2. Алефиренко Н.Ф. Современные проблемы науки о языке. – М., 2005.

3. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства. - К., 1991.

4. Білецький А. О. Про мову і мовознавство. - К.: Академія, 1996.

5. Булаховський Л.А. Вибр. пр.: У 5 т. - К., 1975. - Т. 1.

6. Гумбольдт В. Избранные труды по языкознанию. - М., 1984.

7. Жовтобрюх М. А. Нарис історії українського радянського мовознавства (1918-1941). - К., 1991.

8. Звегинцев Б. Л. История языкознания XIX-XX в очерках и извлечениях. - 1964, 1965.

9. Кириченко Г.С. та інші. Нариси загального мовознавства. Ч. 1. Ч. 2 – К., 2008.

10. І. І., Самійленко С. П. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичної думки. - К., 1985.

11. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. - К., 1999.

12. Кубрякова Е. С. Эволюция лингвистических идей во второй пол. XX века (опыт парадигмального анализа) // Язык и наука XX века. - М., 1995.
13. Левицький В. Б., Іваницька М. Л., Іваницький Р. Б. Основи мовознавства: Навч. посібн. - Чернівці: Рута, 2000.
14. Лучик В.В. Вступ до словянської філології. - К.: «Академія», 2008.
15. Мечковская Н. Общее языкознание. Структурная и социальная типология языков. - М.: Наука, 2003.
16. Общее языкознание / Под. общ. ред. А. Е. Супруна. - Минск: Высшейш. шк., 1983.
17. Пражский лингвистический кружок: Сб. статей. - М., 1967.
18. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики. - К.: Фітосоціоцентр, 1999.
19. Селіванова О.О Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. - Полтава, 2008
20. Семчинський С. Б. Загальне мовознавство. - Вид. 2-ге, переробл. і доп. - К.: ОКО, 1996.
21. Степанов Ю. С. Основы общего языкознания. - М., 1975.
22. Тищенко К. Метатеорія мовознавства - К.: Основи, 2000.
23. Удовиченко Г. М. Загальне мовознавство: історія лінгвістичних учень. - К., 1980.
24. Хомський Н. Роздуми про мову. - Львів, 2000.
25. Шевельов Ю. Портрети українських мовознавців. - К.: «Академія», - 2002.

Додаткова

1. Алпатов В. М. История лингвистических учений. - 2-е изд., испр. - М., 1999.
2. Без мови немає нації: Збірник матеріалів та документів/ Упор. Андрій Чорнуха. - К.: Бібліотека "Слово Просвіти", 1999.
3. Білецький А.О. Про мову і мовознавство. - К., 1996.

4. Бондарко Л.В., Вербицкая Л.А., Гордина М.В. Основы общей фонетики.- Спб., 1991.
5. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. – К., 1988.
6. Возняк Т.С. Тексти та переклади. Семантичний простір мови. – Харків: Фоліо, 1998.
7. Денисова С.П. Типологія категорій лексичної семантики. – К.: Київський держ. лінг. ун-т, 1996.
8. Донець Л.С., Мацько Л. І. Вступ до мовознавства: Практикум. – К., 1989.
9. Зиндер Л.Р. Введение в языкознание: Сборник задач. – М., 1987.
10. Иванова Л.П. Методы лингвистических исследований. – К., 1995.
11. Іванишин В., Радевич-Винницький Я. Мова і нація. – Дрогобич, 1994.
12. Кузнецов С.Н. Теоретические основы интерлингвистики. – М., 1989.
13. Лосев А.Ф. Знак. Символ. Миф. – М., 1982.
14. Масенко Л.Т. Мова і політика. – К., 1999.
15. Мельничук А.С. О всеобщем родстве языков мира // Вопросы языкознания – 1991. – № 2.
16. Мельничук О.С. Методологічні проблеми аналізу співвідношення ідеального і матеріального в сфері мови // Мовознавство. – 1987. – №1.
17. Мельничук О.С. Мова як суспільне явище і як предмет сучасного мовознавства // Мовознавство. – 1997. – №2-3.
18. Норман Б.Ю. Сборник задач по введению в языкознание. – Минск, 1989.
19. Панов Е.Н. Знаки, символы, языки. – М., 1978.
20. Плунгян В.А. Почему языки такие разные. – М., 1996.
21. Потапенко О. Цікаве мовознавство. – Біла Церква, 1996.

22. Потебня О. Мова. Національність. Денаціоналізація. – Нью-Йорк, 1992.
23. Принципы и методы социолингвистических исследований. – М., 1989.
24. Тищенко К.М. Загальна структура лінгвістичних знань // Мовознавство. – 1989. – №6.
25. Ткаченко О.Б. До соціолінгвістичної оцінки мов // Мовознавство. – 1988. – № 2.

Інформаційні ресурси

Словники

1. Акишина А. А., Кано Х., Акишина Т. Е. Жесты и мимика в русской речи: Лингвострановедческий словарь.—М., 1991.
2. Ганич Д.І., Олійник І.С. Словник лінгвістичних термінів. – К., 1985.
3. Левицький Ю.М. Мови світу: Енциклопедичний довідник. –Львів, 1998.
4. Краткий словарь когнитивных терминов / Под общ. ред. Е. С. Кубряковой - М.: МГУ, 1997.
5. Лингвистический энциклопедический словарь. – М., 1990.
6. Марузо Ж. Словарь лингвистических терминов. – М., 1987.
7. Селіванова О.О Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія.- Полтава, 2006.
8. Українська мова. Енциклопедія. – К., 2000.
9. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. - К., 2001.

